

Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXVII наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 40

Одеса – 2021

ОСНОВНІ ТЕОРІЇ СПРИЙМАННЯ В ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Рабаджи К. С.

Людина приходячи в цей світ, одразу починає проходити такий процес як соціалізація. Нема людини – нема суспільства. І, аби дитина могла в повній мірі ввійти в світ, який її оточує, в цьому їй допомагає саме психіка. Психіка проявляє себе в різних станах: стійкий інтерес, творчий підйом, переконаність, сумнів, апатія, пригнічення; властивостях особистості: направленість, темперамент, характер, здатність; процесах: емоційно-вольових – почуття, воля; пізнавальних - відчуття, сприймання, пам'ять, мислення, уява, увага й мова. Кожний з цих процесів відіграє свою важливу роль у формуванні дитини.

Проблема сприймання відноситься до однієї з найважливіших задач у психології.

Молодший шкільний вік характеризується інтенсивним розвитком пізнавальної сфери дитини. Це пов'язано в першу чергу зі зміною ведучої діяльності – ігрова трансформується в навчальну.

Проблема розвитку сприймання дітей молодшого шкільного віку й в наш час продовжує бути актуальною. Адже, як би не змінювалося суспільство, що із ним би не відбувалося особливості дитячого розвитку завжди залишаються насущною темою для дослідження. Так як кожний учитель в своїй практиці стикається з різними питаннями, які відносяться до цієї теми, і має знаходити різноманітні підходи в роботі з будь-якою дитиною.

Розглянемо та проаналізуємо основні теорії сприймання в психолого-педагогічній літературі.

"Розглядаючи сприймання як один із основних процесів прояву психіки людини, можна сказати, що сприймання – це суб'єктивний образ предмета, явища чи процесу, безпосередньо впливає на аналізатор чи систему аналізаторів (використовуються також терміни "образ сприймання", "перцептивний образ")" [1, с. 75].

"Сприймання – це відображення в свідомості людини цілісних комплексів властивостей предметів і явищ об'єктивного світу при їх безпосередньому впливі в даний момент на органи чуття. У відмінності від відчуттів, у процесах сприймання формується образ цілісного предмета за допомогою відображення всієї сукупності його властивостей. Однак образ сприймання не зводиться до простої суми відчуттів, хоча й включає їх у свій склад." [2, с. 136]

"Як образ сприймання є безпосереднє відображення предмета (явища, процесу) в сукупності його властивостей, в його об'єктивній цілісності. Це відрізняє сприймання від відчуття, яке також є безпосереднім чуттєвим відображенням, але лише окремих властивостей предметів і явищ, які впливають на аналізатори.

При розгляді гносеологічних питань (у філософії) значення термінів "сприймання" й "відчуття" збігаються. Для психології вказана їх відмінність принципово важлива. В деяких напрямках психології, наприклад Гештальт-психології, сприймання розглядається як вихідна форма чуттєвого пізнання (й пізнання загалом), а відчуття – як абстракція, як результат "препарування" сприймання свідомістю. Однак більшість психологів розглядають відчуття як вихідну форму пізнання, а сприймання - як синтез відчуттів, який формується в процесі активного відображення об'єктивно існуючого цілісного предмету. В філогенезі перехід від відчуттів до сприймання був обумовлений переходом живих істот від життя в гомогенному, предметно неформленому середовищі для життя в середовищі, предметно оформленому (А.Н. Леонтьєв)" [1, с. 75].

"Загальна психологія, яка має справу з дорослою людиною, не може обійтися без знання того, як з'являються й розвиваються її психічні властивості. Багато закономірностей психіки дорослого взагалі не можливо зрозуміти, якщо не вивчити їх походження. Наприклад, зорове сприймання предметів і явищ відбувається дуже швидко, й сама людина зовсім не усвідомлює, що вона робить для того, аби побачити й визначити форму чи величину предмета. Виникає враження, що сприйняття – це просто миттєве "схоплювання" того, що знаходиться перед очима. Так і думала раніше велика кількість психологів. І тільки уважне вивчення розвитку зорового сприймання в дітей дозволило встановити, що сприймання – це складні дії, котрі в дорослого протікає в автоматизованій, "згорнутій" формі й тому не усвідомлюється ним." [3, с. 14].

"Завдяки переходу мислення на новий, більш високий рівень відбувається перебудова всіх останніх психічних процесів, пам'ять стає мислячою, а сприймання – думаючим." [4, с. 374].

"Вже в акті сприймання будь-який предмет набуває певне узагальнене значення, виступає в певному відношенні до інших предметів. Узагальненість являє собою вищий прояв усвідомленості людського сприймання. В акті сприймання проявляється взаємозв'язок сенсорної та розумової діяльності індивіда." [2, с. 136].

Таким чином, порівнюючи ці теорії виходить, що сприймання це результат роботи системи аналізаторів, які, наче, як "щупальцями" вивчають предмет чи явище.

Теорії мають відмінності, але, якщо провести паралель вони мають й багато спільного. По перше, це наукова база, дослідження проводилися й базувалися на численних клінічних, фізіологічних і генетичних фактах. По друге, численна перевірка отриманих даних, що давало можливість більш чіткого розуміння й розкриття поставленої проблеми. По третє, розгляд питання під різними кутами, тобто всебічний аналіз сприймання в тісному зв'язку з іншими психічними процесами.

Вчені, що вивчали поставлену проблему, зробили великий внесок у розвиток теорії сприймання, створивши вагоме підґрунтя до подальших наукових пошуків для своїх послідовників.

-
1. Большой психологический словарь / общ. ред. Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. Изд. 3-е. СПб.: Прайм-Еврознак, 2002. 635 с.
 2. Гамезо М. В., Домашенко И. А. Атлас по психологии: информационно-методическое пособие. М.: ПОР, 2004. 276 с.
 3. Мухина В. С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество: учебник. 4-е изд., стер. М.: Академия, 1999. 456 с.
 4. Эльконин Д. Б. Детская психология: учебное пособие. 6-е вид., стер. М.: Академия, 2011. 384 с.

ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА КАК ЭЛЕМЕНТ ОБЩЕЙ КУЛЬТУРЫ

Шабатура Е.

Постиндустриальное состояние человеческой цивилизации принято связывать с развитием информационного общества, уровень которого в решающей степени определяется количеством и качеством накопленной информации, ее свободой и доступностью. Возникновение информационного общества неразрывно связано с осознанием роли информации в общественном развитии, рассмотрением в широком социально-культурном контексте таких феноменов, как информационные ресурсы, новые информационные технологии, информатизация.

Особое значение в информационном обществе приобретает организация информационного образования и повышение информационной культуры личности. Существуют основания говорить о формировании новой информационной культуры, которая может стать элементом общей культуры человечества. К ней относят знания об информационной среде, законы функционирования, умение ориентироваться в информационных потоках. Информационная культура пока является показателем не общей, а больше профессиональной культуры. Понятие "информационная культура" характеризует одну из граней культуры, связанной с информационным аспектом жизни людей. Роль этого аспекта в информационном обществе постоянно растет.